

NO CAST

- det handler om hangrise

Af Af Simme Eriksen,

Udviklingscenter for Husdyr på Friland

SVIN

Hvordan kan man minimere antallet af hangrise, der udvikler ornelugt?

NO CAST er et kombineret forsknings, udviklings og demonstrationsprojekt der løber over tre år fra 2011 til 2013. Projektet ejes af Aarhus Universitet Foulum, og har derudover deltagelse af folk fra Videncenter for Svineproduktion (VSP), Videncentret for Landbrug (VFL), Københavns Universitet (KU) samt Udviklingscenter for Husdyr på Friland (UHF).

Formål med projektet:

At udvikle en optimal fodring og managementpraksis, der gør det muligt at producere hangrise der ikke kastreres. Samtidig skal projektet øge grisenes naturlige resistens mod parasitter og zoonotiske bakterier.

Eller på godt dansk: Der skal laves forsøg med forskellige fodermidler, samt økologisk dyrkning af de valgte foderplanter. Det skal vise, om det er muligt at minimere antallet af hangrise der udvikler ornelugt via bevidst fodervalg. Managementpraksis dækker over forsøg med forskellige kuldstørrelser. I dette projekt arbejdes der med hangrise i flokke på enten 15 eller 30 dyr, der opdrættes enten i rene hangriseflokke eller i køns-

blandede flokke. Samtidig skal halvdelen af hangrisene slagtes ved lidt lavere vægt end normalt. Dette skal vise, om de eventuelle problemer med ornelugt kan reduceres ved en sænkning af slagtevægten.

Da der er en formodning om, at hangrise med optimal leverfunktion og en sund bakterieflora i tarmen bedst kan nedbryde de stoffer, der forårsager "ornelugt", så skal der også forskes i hvorfor og hvordan visse dyr udvikler resistens mod parasitter samt zoonotiske parasitter. Zoonoser er de husdyrsygdomme, der kan smitte mennesker. Salmonella er et kendt eksempel på en zoonose.

Sidst men ikke mindst skal det undersøges, om andelen af hangrise med ornelugt påvirkes af hvor beskidte grisene er ved slagtning. Det har tidligere været påvist, at der er en vis sammenhæng.

Dyrevelfærd, foderforbrug og kødprocent
Hangrise der ikke kasteres har i årtier været et ønske fra mange sider. Dyrevelfærdsmæssigt er det klart den bedste løsning; ingen snit i de ædlere dele, ingen behov for hverken smertestillende eller bedøvende medikamenter. Bare hele hangrise. Produktionsmæssigt er der også meget at vinde. Hangrise har et lavere foderforbrug pr kg tilvækst, og deres kødprocent ligger alt andet lige højere end hos galtriserne. Galtrise er, som det vil være de fleste læsere bekendt, en kasteret hangris. Og dermed den helt dominerende "hangris" hos de økologiske slagtesvineproducenter. Og hos de konventionelle svineproducenter for den sags skyld.

Ornelugt - hvad og hvorfor?

Med ovennævnte fordele for produktion og dyrevelfærd kunne man tro, at hangriseproduktion ligger lige til højrebænet. Men ak, også her er der mindst en slange i paradiset: Den føromtalte "Ornelugt" der præcis er hvad der antydes, en kraftig og kalmende lugt af "orne"
Det er et gammeltkendt problem, at en mindre procentdel af hangrisene vil udvikle ornelugt. Desværre viser nyere forskning, at udviklingen af ornelugt ikke kun skyldes en enkelt faktor. Der er mindst tre stoffer indblandet: Skatol, Indol og Androstenon. De to første kan man relativt billigt og sikkert teste for. Det koster ca. 25,- kroner pr gris og kan gøres så hurtigt, at svaret foreligger inden grisen har hængt et døgn.

Problemet er androstenon!

Som antydning, er androstenon et besværligt stof. Dels er det meget dyrt at teste for. Over 1000 kroner pr prøve, og dels er det rent fysisk et klæbrigt stof, der hænger fast i måleudstyret og dermed giver risiko for overslæb fra den ene prøve til den anden. Androstenon produceres i testiklerne men produktionen hænger sammen med hangrisens pubertet. Det er derfor, at der i NO CAST laves forsøg med slagtning ved en lidt lavere vægt. Ca. 90 kg levende vægt mod de normale ca. 110 kg.

Der arbejdes på en metode til billig, sikker og hurtig metode til bestemmelse af androstenon niveauet. Metoden skal kunne bruges i stor stil på slagtelinjen inden den bliver rigtig interessant. Indtil den (måske) engang bliver udviklet, benyttes i både Tyskland, Holland og Danmark det der

Hangrise ved fodetrugene. FOTO: SIMME ERIKSEN, UDVIKLINGSCENTER FOR HUSDYR PÅ FRILAND

kaldes "sniffere". Det er personer der er uddannet til at kunne lugte sig frem til hvilke grise der lugter og derfor skal kasseres.

Selve forsøgene i NO CAST

Fodringsforsøgene samt forsøg med nedbrydningen i lever og tarm gennemføres under kontrollerede forhold på egentlige forsøgsanlæg, mens forsøg med forskellige flokstrategier gennemføres i seks økologiske besætninger. De seks besætninger skal alle gennemføre fire gentagelser af forsøgene. Dette gøres for at sikre data nok til en statistisk behandling af resultaterne.

I praksis er det meste af 2011 gået med at detaljplanlægge forsøgene. Selve forsøgene med hangrise er startet op her i efteråret og kører ca. 1 ½ år, hvorefter det forventes at tage knapt et år at analysere de mange resultater.

Så længe vil vi nu ikke vente i Udviklingscentret. Vores opgave i NO CAST er at fortælle om både forsøg og resultater. Derfor forventer vi også at gennemføre åbent hus arrangementer i 2012. Men det vender vi tilbage til senere.

FAKTA

Hangriseproduktion i Danmark:
I 2011 slagtes der ca. 250.000 konventionelle hangrise og ca. 3200 økologiske hangrise.

Alt i alt er det således langt under 1 % af de danske slagtesvin der slagtes som hangrise.
Endnu....